

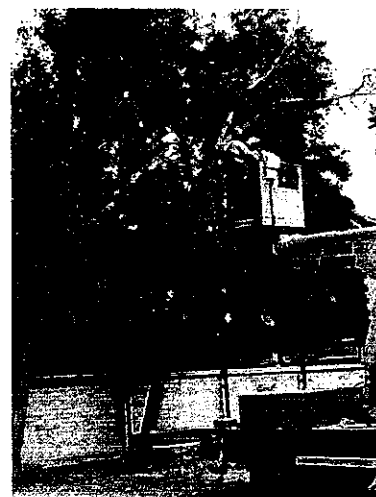
Kertészeti szakvélemény a Bp. I. ker. Szilágyi Erzsébet Gimnázium udvarán lévő fák állapotáról

A szakvéleményt a Budapest I. ker. GAMESZ megbízásából végeztem el.

Az egyértelműen balesetveszélyes fák kivágását, ill. ifjítását – a közelgő tanévkezdés miatt – a kivitelezők érkezése előtt már megkezdték.

A fák vizsgálatánál, a balesetveszély elhárítása mellett figyelembe kellett vennem, hogy a beöregedett faállomány kivágása illetve csonkolása esetén jelenleg nincs az udvarban fiatal fa, ami pótolná a nagy lombvesztéséget.

Az iskola futballpályája mellett lévő, sorba ültetett 4 db kínai nyár (*Populus simonii Fastigiata*), mintegy 20 éves egyedeinek mindegyike megdőlt, az 1; 3 és 4 számú az udvar felé, a 2. sz. a szomszédos nyugdíjas ház kerítése felé. A fák, bár látszólag egészséges lombúak, mindegyikének törzse és vázágai bekorhadtak, üregek, koronájukban sok a száraz ág.

A gyorsannövő, puhafájú, sekélyen gyökerező nyárfák rövid életűek, a parképítésben arra hivatottak, hogy védelmükben az igényesebb fák felcseperedjenek.

Jelen nyárfa-állomány baleseti kockázata különösen nagy, hisz az amúgy is sekélyen gyökerező fák itt laza talajban – tömörített salak alapra terített salakburkolatban – élnek, ahol a gyökereknek nincs miben megkapaszkodniuk, és nincs miből táplálkozniuk.

Jóllehet a fák mindegyike megérett a kivágásra, az esetleges pótlás megerősödéséig csak a szomszédos nyugdíjasház felé dőlő, ifjítás esetén is komoly baleseti kockázatot jelentő 2 sz. fa – törzsátmérő 60 cm, magasság 15 m, valamint a teljesen bekorhadt törzsű, csúcshárpadós 4. sz. – törzsátmérő 30 cm, magasság 10 m - fa kivágását javasoljuk.

A megmaradó 1. sz. – törzsátmérő 60 cm, magasság 15 m - és 3 sz. fa – törzsátmérő 42 cm, magasság 12 m - egészségi állapota valamivel jobb az előbbieknél, de itt is csak erős – az első erőteljes, lombos hajtás fölötti – ifjítással vállalható a megtartásuk. A 12 és 15 m magas fák visszavágása azért is szükséges, mert a lomb várható megújulása a gyökérzetet is megerősítésre készíti, ami a fák stabilitásához elengedhetetlen. A törzs felső részének eltávolítása után nagyon fontos a feltáruló bekorhadások gondos kitisztítása az egészséges fatestig, a sebek fertőtlenítése és lezárása sebzáró készítménnyel.

A bekorhadt részek kitisztítása után – különösen mély törzs-és vázág korhadásoknál - azonban elengedhetetlen, hogy a sebek lezárása előtt gombaölőszerekkel (4-5 %-os Bordói lével), áztatásszerűen permetezve fertőtlenítsék a kórokozók által már megtámadott részeket. A sebzáró készítmények ugyanis csak a kórokozók behatolása ellen adnak védelmet, a fában élőket nem pusztítják el! Jelen, beteg faállománynál a sebzáró készítmények közül a felszíni gombaölő hatással is bíró Biocera használatát ajánljuk.

A kitisztított és fertőtlenített üregek további romlása csak a nedvesség (csapadék) kizárásával, illetve elvezetésével akadályozható meg. Ehhez az üreg mélypontján 1-1,5 cm átmérőjű, kifelé lejtő, a törzsön túlnyúló műanyag vagy rozsdamentes csövet helyeznek el, amelyen a víz kifolyhat. A mély üregek szükség

szerint tömíthetők PUR habbal úgy, hogy a tömítés felszíne csak a háncsig emelkedjen. Így lehetőség van arra, hogy a kallusz ránövekedjék, illetve idővel az üreget teljesen benője.

Az udvar DNy-i oldalán épített téglakerítés előtt 4 db azonos korú, idős ezüsthárs (*Tilia argentea*) áll, mindegyike az udvar felé megdőlvé.

Közülük a 8.sz.fá – törzsátmérő 75 cm – a garázsra nőtt, a spontán lehasadt törzs- és vázágak miatt közvetlen baleseti kockázatot jelentett. A veszélyt még kiérkezésem előtt elhárították, a beteg részek eltávolításával. A beavatkozás indokoltságát a levágott, erősen bekorhadt törzsdarabok bizonyítják.

Mint a képen látható, a korhadást elsődlegesen a korhasztó gombák és baktériumok okozták, de másodlagos kártevőként már megjelentek a farágó hangyák, amelyek a már korhadó fatestet igen gyorsan kirágják, végzetesen csökkentve ezzel a fa szilárdságát. A jelenség – kisebb-nagyobb mértékben - a többi vizsgált faegyednél is mutatkozik, így a balesetek megelőzésére javasolt a favédelmi munkák minél sürgősebb elvégzése!

A sorban álló további 3 ezüsthárs (*Tilia argentea*) közül az 5. sz. (futballpálya felőli) – törzsátmérő 90 cm, magasság 19 m - a legerősebb. Törzse 1 m magasságig szinte tömör hangot ad, de az első elágazódás alatt, a kerítés felőli oldalon mély bekorhadás látható. A bekorhadt rész mielőbbi gondos kitisztítása, fertőtlenítése és az üregből a csapadékvíz elvezetése (ld. nyárfáknál leírtakat) annál inkább sürgető, mivel az udvar felé dőlő fa szilárdságát tovább gyengíti az átellenes bekorhadás! Bár indokolt lenne a bekorhadt üreg fölött induló vázág eltávolítása, de a fa egyensúlya szempontjából kedvezőbb, ha a vázágat a 3. fiatal, lombos ágemelet fölött ifjítják. A korona arányos kialakításához a középső, legerősebb vázág visszavágását a 2. villás elágazódás fölött javasoljuk. Az elágazódásnál látható mély bekorhadás kezelése, szükség szerint tömítése (leírtak szerint) elengedhetetlen. A megdőlt fa egyensúlya szempontjából is kedvező, ha a szélső (udvar felőli), erősen üreges vázágat tőből eltávolítják.

A 6. sz. hársfa

70 cm, magasság 19 m - szűk élettérben fejlődik. Törzse üreges, a kerítés felőli oldalon a csonkolt vázágak

- törzsátmérő

mélyen bekorhadtak, a középső, vastag vázág szúvas. A fa megtartása érdekében elengedhetetlen a korhadt üregek kitisztítása az egészséges farészig, gondos kezelése, a középső vázág eltávolítása tőből, valamint a vékonyabb vázágak ifjítása.

A **7. sz. hársfa** – törzs átmérő 75 cm, magasság 19 m - villás elágazódásánál, az udvar felőli vázág alján, a törzsátmérő feléig mély bekorhadás van. Javasolt e vázág eltávolítása, alatta az üreg kitisztítás és kezelése. A kerítés felőli vázág üreges, ifjítása a 2. lombos ágcsozor felett, a Y-elágazódás alatt javasolt.

A **felső udvaron álló, 9.sz. idős nagylevelű hárs (Tilia platyphyllos)** törzsátmérője 65 cm, magassága 20 m. A fa lombja látszólag egészséges, de a törzse megdőlt, üreges, a vázágak elágazódásánál bekorhadások vannak, a fa tövénél tősarjak nőnek. A fa felső ágai az épületre és a tetőre nyúlnak.

A jelenleg kopár felső udvaron ajánlott a fa megtartása, az új telepítés megerősödéséig. Ehhez elengedhetetlen – minden elágazódásnál – a bekorhadások kitisztítása és szakszerű kezelése, első elágazódásnál a vékonyabb – bekorhadt – vázág eltávolítása, fölötte a törzs ifjítása a 2. leveles fiatal hajtás felett, valamint a tősarjak levágása.

A **10 sz. korai juhar (Acer platanoides)** – törzsátmérő 75 cm, magasság 16 m – lombja beteg, koronában sok a száraz ág, fokozatos ágelhalás. A fa 6 m magasságban ágazódik el, az elágazásnál hatalmas bekorhadt üregek, baktériumfolyással. A fiatal hajtások lombja is beteg, a fa tövénél kezdődő bekorhadás látható, a fa az épületre nő. Az észlelt tünetek a fa fokozatos elhalását jelzik, a tőnél látható kezdeti bekorhadás a baleseti kockázatot erősíti. A fa **kivágása** indokolt.

A **kis udvaron**, a nagyforgalmú Mészáros utca és a Kosciuszko Tádé utca kerítése mentén 5 db idős **plátánfa (Platanus hybrida)** áll, közülük a **15. sz. védett egyed**.

A nagy téregényű vízparti fák városi környezetben – így itt is – szenvednek, különösen kis területre beszorítva. Ilyen helyen a plátánok veszélyes kórokozója, a **plátán apiognómia** gomba károsítása fokozottabb. A fertőzés a törzs és a levelek mellett, jellemzően a fiatal hajtásokat támadja meg, ágelhalást

okozva. Az elszáradt ágak a fáról spontán leválnak, a 10-25 m magas koronából vagy lehullanak, vagy ideig-óráig a koronán fennakadnak, és onnan bármikor lepottyanhatnak. Mindkét eset **súlyos baleseti kockázatot jelent, különösen veszélyes a forgalmas utakra, járdákra kinyúló ágak esetében!** A fertőzés tünetei mind az öt fán láthatók.

Bár a 15. sz. védett platánfa kivételével a másik négy fa mindegyikének – részben a nem megfelelő termőhelyi adottságok miatt, másrészt a baleseti kockázatot okozó apiognómia fertőzése miatt – leváltása indokolt lenne, de a várható lakossági ellenállás miatt csak a legrosszabb állapotban lévő 11. sz. és 13. sz. fa kivágását javasoljuk, valamint a 12. sz.; 14. sz. és 15. sz. fák ifjítását.

A 11.sz. , már ifjított platánfa - törzsátmérő 90 cm, magasság 20 m – a Mészáros utca felé eső kerítésre dől. Ifjított vázágán végig taplógomba termőtestek vannak, a fa csúcsa szárad, a koronában is sok a spontán leváló száraz ág. A balesetveszélyes, fertőző fa **kivágása indokolt.**

A 12.sz. fa – törzsátmérő 75 cm, magasság 25 m – felkopaszodott, az első elágazás 8-10 m magasságban van. A fa az utca felé dől, törzse üreges, felnyurgult koronájában sok a száraz ág. A balesetveszélyes fa **ifjítása 5 m magasságban** javasolt.

A 13. sz. fa – törzsátmérő 90 cm, magasság 20 m – törzse bekorhadt, megdőlt, villanyoszlopra nő. A koronában sok a száraz ág, lombja beteg, a fiatal hajtások is betegek. **Kivágása javasolt.**

A 14. sz. fa – törzsátmérő 75 cm, magasság 23 m – törzse 2 m magasságtól megdőlt, belül üreges, felnyurgult, 15 m magasságban ágazódik el. A fára borostyán fut, koronában sok a száraz, lehasadt ág. Javasolt a törzs **ifjítása 5 m magasságban és a borostyán lefejtése a fáról.**

A 15. sz. védett platánfa – törzsátmérő 110 cm, magasság 23 m – erős vázágai a Kosciuszko Tádé u. fölé nyúlnak, a fa felső ágai részben az útra, másrészt az épületre nőnek. A fa fertőzött, a koronában sok a száraz ág, az út fölé nyúló vázágakon és a koronában az új hajtások fele száraz, a lomb fertőzött. A törzs kissé üreges, a kéreg alatt nagy felületen a farontó lepke kezdeti kártétele látható. A törzsrre és a koronába borostyán fut. Javasolt a baleset-veszélyes fa **ifjítása** – az útra nyúló első vázág levágása első ágcsokor alatt, az egészséges részig; 2. vázág visszavágása a villás elágazás fölött, valamint a törzs és a korona arányos visszavágása a kihajtó fiatal ágcsokor fölött, a beteg ágak eltávolításával, a bekorhadások kitisztításával, kéregtisztítással, a sebek fertőtlenítésével, gondos lezárásával és a fára futó borostyán eltávolításával.

Mivel a gomba szaporítóanyaga a fertőző leveleken, a beteg ágakon és kérgen jelen van, **nagyon fontos ezek gondos összegyűjtése és megsemmisítése, továbbiakban is a lehullott lomb összesöprése és elégetése.**

15. sz. fa

A 16. sz. fa, az udvar közepén álló, épülettől és a platánoktól leárnyékolt **ezüsthárs (Tilia argentea)** – törzsátmérő 70 cm, magasság 23 m. Törzse üreges, vázágai bekorhadtak, koronában sok a száraz ág, üreges vázág. Az elágazódásoknál mindenütt kezdődő bekorhadások, az ágsebkénel odvak láthatók.

Javasolt a fa **ifjítása**, a korona belsejébe nyúló üreges vázágak eltávolításával, a bekorhadások, üregek kitisztításával, fertőtlenítésével a sebek lezárásával.

Ifjítás a törzsön az első csokros elágazás fölött, a többi vázágon arányos elosztásban az első fiatal, erős elágazások fölött ajánlott. A korona körkörös kialakításához, szükség esetén beteg vázágak is megtarthatók, amelyeket kihajtás után egészséges vázágakkal válthatnak fel.

A fák egészségi állapotát tekintve az idős és sajnos elhanyagolt faállomány egészének leváltása is indokolt lenne, ám ez az iskola szűkebb és tágabb környezetében súlyos sokkhatást váltana ki. A nagy lombvesztés által okozott kár átmenetileg – a kívánatos új telepítések megerősödéséig - mérsékelhető a még megmenthető fák ifjításával, valamint a szükséges favédelmi munkák gondos elvégzésével. A fák **ifjítása azonban többlépcsős folyamat**, amelynek fontos része a **visszavágást követő kihajtás után a hajtásválogatás**. Ilyenkor, a nagyszámban előtörő új hajtásokból a gyengébbeket eltávolítják, és a megmaradókból a legerőteljesebbekkel kialakítható az új korona, velük leválthatók az esetleg kényszerből megtartott idős, beteg vázágak.

A mindezekén túl felmerülő kérdésekre helyszíni művezetés során adhatok választ.

Budapest, 2013. augusztus 30.

Sárközy Éva

Sárközyné Veszelszky Éva
zöldterületi szakértő, kerttervező mérnök
1025. Bp. Pusztaszeri u. 30.
telefon: 1 / 3257310
szakértői engedély sz.: 48614 / 2006